

Specifické zdaňování finančního sektoru¹

MGR. BC. EVA ŠULCOVÁ

Finanční krize, která zasáhla globální ekonomiku před několika lety a která víceméně stále přetrvává, přinesla také mnoho důsledků v podobě změn v regulaci finančního trhu a subjektů působících na finančním trhu. Kterak se s krizí vypořádat a vznik obdobných situací do budoucna vyloučit, zaměstnává již dlouhou dobu řadu odborníků, mezinárodních organizací i státních úředníků. Řešení krize, resp. její eliminace do budoucna, jsou ústředním tématem medií i politických jednání.

Opatření, která by měla zamezit vzniku obdobných situací, jsou také usilovně hledána i přímo na úrovni Evropské unie. Evropská komise projevuje aktivitu v mnoha oblastech, kdy jsou z podnětu orgánů unie zaváděny změny a nová opatření za účelem vytvoření stabilnějšího a transparentnějšího finančního systému.

Jedním z nástrojů nové regulace je právě i finanční spoluúčast subjektů podnikajících na finančním trhu, která by měla směřovat do veřejných rozpočtů. V rámci tohoto článku jsou nastíněny základní možnosti, které mohou být využity pro uplatnění finanční spoluúčasti bank a dalších subjektů finančního sektoru při řešení krize. Cílem textu je zpřehlednit stávající situaci v případě specifických daňových povinností plynoucích z působení subjektu na finančním trhu v návaznosti na opatření zaváděná v reakci na finanční krizi. Snahou je potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že implementace daně z finančních transakcí v rámci Evropské unie povede k navýšení příjmů do veřejných rozpočtů členských států. Uveden je i aktuální stav v členských státech Evropské unie a také detailní pohled na možný návrh první evropské daně *sui generis*. Pro práci s hypotézou je použito metody deskripce, dále metody analýzy pro získání poznatků o jednotlivých typech daní a následně metody syntézy k vytvoření obecných závěrů. Zároveň je použito komparace pro porovnání současných existujících řešení zdanění v jednotlivých státech Evropské unie.

Zjednodušeně a v souladu s mediální rétorikou se v případě nově zaváděného specifického zdanění často hovoří pouze o zdanění bank – viz též slovní označení pro tyto daně jako „*bank tax*“ nebo „*bank levy*“. Zúžení označení daně pouze na bankovní subjekty však není zcela přesné, neboť zdanění může být obecně uplatňováno i pro celý sektor finančního trhu a zahr-

novat i obchodníky s cennými papíry, pojišťovny a další subjekty podnikající na finančním trhu. Následující text se přidrží užívaného pojmu „bankovní daň“ ve významu povinné platby pro banky, případně i pro další subjekty působící na základě speciální licence v rámci finančního trhu. Tyto subjekty jsou dále pro účely tohoto textu označovány souhrnně jako finanční instituce.

Účel nových platebních povinností

Platební povinnosti subjektů by měly naplňovat zejména dvě základní funkce. Funkci *reparační*, tedy zajistit nápravu již vzniklého stavu v podobě finanční spoluúčasti subjektů finančního trhu na částkách čerpaných z veřejných rozpočtů k záchraně některých z nich, a funkci *preventivní*, kdy by konstrukce platebních povinností měla sloužit k předcházení vzniku nepříznivých situací na finančním trhu v budoucnu.

Jednotlivé nástroje v zásadě slouží k naplnění požadavku, aby se finanční sektor, jako viník krize, podílel na nákladech, které byly v důsledku finanční krize investovány vládami k záchraně problémových finančních institucí. Jedná se tedy o naplnění principu spravedlnosti.

Konstrukce daňových povinností

Finanční toky směřující od finančních institucí do veřejných financí nebo případně do specializovaných fondů mohou existovat v několika různých podobách. Reálně jsou uplatňovány tyto jednotlivé typy daní:

a. Financial Stability Contribution (FSC) – daň ve prospěch finanční stability

Tento typ daně je odvozován od vykazovaných rozvahových položek příslušné finanční instituce. Výhodou FSC oproti ostatním typům daňové povinnosti je to, že by měla být schopna cíleně postihnout instituce podstupující vyšší míru rizika (vykazující rizikovější portfolio). Na základě této konstrukce byla například navrhována bankovní daň v USA, stejně tak mnohé z evropských zemí již tuto daň v různých

¹ Přehled zdanění bankovního sektoru v zemích EU je možné nalézt v dokumentu Evropské komise Technical Fiche Tax Contribution of the Financial Sector, publikovaný Evropskou komisí jako podpurný materiál dne 4. května 2012.

² European Council Conclusions, 17 June 2010 (preparation for G20 Toronto summit), EUCO 13/10.

podobách uplatňují (například Maďarsko, Francie, Německo).² Zdaňovaný základ je definován vždy specificky, mohou jím být například hodnoty závazků, derivátů apod. Konstrukce těchto daní tedy umožňuje relativně efektivně postihovat riziková chování a rizikové portfolio. Využití prostředků získaných na základě FSC může být směřováno jako příjem do rozpočtu bez specifického účelového určení, nebo naopak výnos může být specificky určen pro řešení stavu finančních institucí v problémech.

b. Financial Activities Tax (FAT) – daň z finančních aktivit

Jedná se o daň odvozovanou od objemu prostředků, které mají vztah k výsledkům činnosti instituce. Existuje různý přístup k výpočtu FAT, nejčastěji je základ pro výpočet určen z provozního zisku subjektu. Součástí základu bývá i zohlednění odměn managementu a mzdových nákladů vůbec, a to s poukazem na to, že mzdy ve finančním sektoru jsou obecně vyšší než jinde. Nevýhodou tohoto typu daně je poměrně komplikovaný způsob výpočtu, případně též psychologický efekt v podobě ponížení existujícího zisku téměř přímo před zraky akcionářů.

c. Financial Transaction Tax (FTT) – daň z finančních transakcí

Jedná se o daň postihující každou jednotlivou transakci provedenou finanční institucí. Při určité konstrukci může sloužit k tomu, že motivuje účastníky k odklonu od příslušných transakcí podléhajících zdanění (stimulační funkce). Vzhledem k tomu, že provádění transakcí a plateb na finančním trhu je poměrně jednoduše geograficky přemístitelná skutečnost, lze dovodit, že FTT je efektivní při jejím globálním uplatnění, kdy se nelze zdanění vyhnout pouhým přesunem na jiný finanční trh.

Daň je tak vázána na každý jednotlivý úkon (transakci), které příslušné subjekty provedou. Z tohoto principu vyplývá, že končená velikost zdanění bude odvozena od počtu transakcí (úkonů), které podléhají dani. Tedy čím více transakcí bude provedeno, tím větší bude samotné zdanění. Naopak čím méně transakcí bude provedeno, tím bude zdanění nižší. Dokonce může zdanění dosáhnout hodnoty nulové, za předpokladu, že nebude proveden žádný úkon, ke kterému by se vztahovala daň.

Snahy o zdanění finančního sektoru v EU

Již v roce 2010 byl ze strany Evropské unie oznámen záměr zavést systém zdanění finančních institucí,³ který byl přednesen i vůči ostatním státům G-20 s apelem na globální prozkoumání a uplatnění tohoto systému. Na půdě G-20 se

však návrh na zdanění nesetkal s odezvou a nevznikla shoda nad konkrétním způsobem jeho realizace prostřednictvím konkrétního typu daně. Nicméně od roku 2010 byly na úrovni Evropské unie prováděny analýzy týkající se možnosti zdanění finančních institucí, mj. též v souvislosti s možností získání nových prostředků do rozpočtu.

Jelikož navíc již v některých členských státech existují nebo jsou připravována vlastní řešení zdanění finančního sektoru, je to důvodem pro vznik iniciativy na evropské úrovni ve snaze zamezit možným negativním dopadům odlišností v jednotlivých státech a distorzi finančních trhů. Jednotného přístupu je však aktuálně možné dosáhnout pravděpodobně pouze v rámci evropské spolupráce.

Účelem nového zdanění je reálně zajištění toku finančních prostředků do státního (případně i evropského) rozpočtu.⁴ Nedostatek finančních prostředků pro aktivity, které jsou v rámci EU plánovány, vede k hledání nových finančních zdrojů. Při hledání vhodné možnosti tak padla pozornost na banky, obchodníky s cennými papíry a další instituce, které jsou označovány za viníky krize. Zcela jistě se jedná o vhodný cílový subjekt zdanění, neboť existuje dostatek argumentů pro zavedení nové daně, a samozřejmě je zde i velká pravděpodobnost podpory veřejnosti tyto viníky „potrestat“.

Argumentace ze strany Evropské komise, proč by mělo dojít k dalšímu zdanění finančního sektoru, je zejména tato:⁵

a. negativní externalita – činnost finančních institucí vytváří řadu negativních externalit, které je nutno řešit specifickým nástrojem. Negativním dopadem činnosti je zejména rizikové chování finančních institucí, způsobené rozličnými důvody (morální hazard na základě státních finančních výpomocí, příliš vysoké odměňování managementu apod.), přičemž tento risk má ve výsledku negativní dopad na celou společnost. Zdanění finančního sektoru by tak mělo kompenzovat tyto negativní dopady a zároveň doplnit stávající implementované nebo připravované reformy Evropské unie vedoucí ke stabilizaci a rozvoji finančního systému. Zdanění je zamýšleno

³ Viz též Commission Communication on the EU Budget Review of 19 October 2010, COM(2010) 700, ze dne 19. října 2010, nebo také Proposal for a Council Decision on the system of own resources of the European Union, COM(2011) 510, ze dne 29. června 2011.

⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Taxation of the Financial Sector, COM(2010) 549, ze dne 7. října 2010.

⁵ Viz též Technical Fiche: Tax Contribution of the Financial Sector, publikovaný Evropskou komisí jako podpůrný materiál dne 4. května 2012.

1 jako doplňkové opatření v souvislosti s pro-
2 bíhajícími reformami regulace finančního tr-
3 hu v reakci na ekonomickou krizi.

4 b. kompenzace finanční pomoci – v průběhu
5 krize došlo k poskytnutí finanční pomoci ze
6 strany států individuálním příjemcům v rám-
7 ci finančního systému. Prostředky získané ze
8 zdanění mají představovat do jisté míry zpět-
9 nou úhradu poskytnuté podpory. Tento argu-
10 ment se nemusí jevit jako spravedlivý, neboť
11 daní mají být postihnuty subjekty, které žád-
12 nou podporu nečerpaly, případně jejich situa-
13 ce byla z hlediska rizika bezproblémová.

14 c. kompenzace DPH – finanční služby jsou
15 obecně osvobozeny od zdanění prostřednictvím
16 DPH, což vytváří určité ekonomické
17 zvýhodnění a zvyšuje zisky při jejich posky-
18 tování. V případě finančních služeb dochází
19 k tomu, že finanční instituce si nemohou ode-
20 číst DPH na vstupu. Je tedy pravděpodobné,
21 že tyto zvýšené náklady na vstupu následně
22 rozpouští do cen za poskytované služby a tím
23 se služba pro konečného zákazníka stává
24 dražší než v případě možného odpočtu DPH
25 poskytovatele služby na vstupu. Obecně zů-
26 stává oblast finančních služeb na nižší úrovni
27 zdanění než ostatní podnikající subjekty.⁶ Je-
28 likož není k vyjmutí ze zdanění daní z přida-
29 né hodnoty logický důvod, mělo by tak
30 v případě finančních služeb tuto disproporci
31 pokrýt nové zdanění.

32 Finanční zvýhodnění při zdanění DPH se po-
33 kusily adresovat již před samotným vznikem
34 krize některé členské státy samostatně, a to spe-
35 cifikým zdaněním. Konkrétně například
36 v Dánsku existuje zdanění mezd a vyplacených
37 příjmů z činností, které nepodléhají DPH. Ob-
38 dobně také ve Francii. Tyto daně nejsou apriori
39 zaměřené na zdanění finančního sektoru, rea-
40 gují na potíže související s osvobozením od
41 DPH obecně u všech podnikajících subjektů.⁷

42 **Existující zdanění finančního** 43 **sektoru v členských státech EU**

44 Zatímco na mezinárodní úrovni se zdanění fi-
45 nančního sektoru pohybuje prozatím na úrovni
46 debat či návrhů, některé ze států již v tomto
47 ohledu pokročily dále a určité zdanění finanční-
48 ho sektoru již do svých daňových systémů im-
49 plementovaly.

50 Lze shrnout, že většinou jsou uplatňovány daně
51 typu FSC a FAT, nicméně nelze jednoduše porov-
52 nat jednotlivé sazby vzhledem k tomu, že daňové
53 základy (započítávané položky rozvahy) jsou
54 vždy v jednotlivých státech odlišně specifikovány.

55 Kromě těchto daní existuje například v Dán-
56 sku speciální zdanění vyplacených mezd pro
57

58 subjekty nepodléhající DPH, což dopadá samo-
zřejmě i na banky.

Zdanění transakcí s cennými papíry existuje
v Belgii, Finsku, Francii, Řecku, Irsku, Polsku,
Rumunsku, Spojeném království a na Kypru.**

V rámci platných daňových povinností je nut-
no z pohledu České republiky zmínit i otázku
další povinné platby pro finanční instituce – a to
úhrada povinných plateb v rámci pojištění vkladů,
případně ve prospěch Garančního fondu
obchodníků s cennými papíry. V obou těchto
případech je držitel bankovní licence, resp. li-
cence obchodníka s cennými papíry, povinen
odvádět určitou sumu, jejíž výše je stanovena
v závislosti na objemu poskytovaných služeb.
U příspěvku do Fondu pojištění vkladů je výše
odvozována od příslušného objemu vkladů;
u příspěvku do Garančního fondu obchodníků
s cennými papíry pak dle objemu přijatých po-
platků a provizí. Účelem se existence pojištění
přibližuje diskutovaným daňovým platbám, je-
likož slouží k tomu, že adresují rizika související
s poskytovanými službami. Stejně jako u daní
se v případě těchto plateb jedná o povinné od-
vedení peněžních prostředků finanční institucí,
přičemž za platbu není finanční instituci po-
skytuto žádné konkrétní protiplnění. Skuteč-
ností, kterou se tyto příspěvky od daní odlišují,
je určení této povinné platby. V případě pří-
spěvků jsou jimi Fond pojištění vkladů a Ga-
ranční fond obchodníků s cennými papíry, které
však nejsou státními fondy. Jedná se tak o čisté
účelové určení prostředků, a to mimo státní roz-
počet. Zatímco tzv. bankovní daně směřují buď
přímo do státních rozpočtů bez účelového určení,
nebo jsou směřovány k naplnění fondů sloužících
k finanční podpoře problémových finančních
institucí, peněžní prostředky z pojištění jsou ur-
čeny k výplatám náhrad zákazníkům finanč-
ních institucí. Zároveň je to i důvodem, proč
z teoretického hlediska nelze hovořit o dani
v pravém slova smyslu, ačkoliv z hlediska fi-
nančního hospodaření bude mít pro finanční in-
stituci stejné dopady jako daň. V přehledech
existujících bankovních daní by vzhledem k je-
jich charakteru však zohledněny být měly.

59 **FTT v rámci Evropské unie**

60 Z důvodu existence rozdílných národních
61 úprav musela Evropská unie vyvinout aktivitu

⁶ V roce 2008 pocházelo 85 % vybrané částky v rámci této daně
ve Francii ze sektoru finančních institucí. Viz Technical Fiche:
Tax Contribution of the Financial Sector, publikovaný Evropskou
komisí jako podpůrný materiál dne 4. května 2012.

⁷ Založeno na informacích Evropské komise v dokumentu
Technical Fiche: Tax Contribution of the Financial Sector,
publikovaný Evropskou komisí jako podpůrný materiál dne
4. května 2012, doplněno o vlastní průzkum autorůky.

v oblasti zdanění finančního sektoru, neboť odlišné úpravy mohou působit jako riziko dvojího zdanění, vytvářet odlišné podmínky v rámci finančního sektoru a překážku fungování jednotnému trhu finančních služeb.

Zájem Evropské unie při implementaci zdanění finančního sektoru se nakonec ve výsledku soustředil na zavedení FTT daně. V rámci činnosti Evropské komise byl připraven návrh pro zavedení nové daně na úrovni celé unie a dne 28. září 2011 byl tento konkrétní návrh směrnice předložen ke schvalovacímu procesu.⁸

Od navrhované úpravy si Evropská komise slibuje zejména sjednocení úprav a daňových opatření aplikovaných na území jednotlivých členských států a eliminaci překážek jednotnému trhu finančních služeb, realizaci finančního přispění subjektů finančního sektoru do veřejných rozpočtů v návaznosti na náklady vynaložené při řešení ekonomické krize, dále narovnání daňového zvýhodnění finančního sektoru a v neposlední řadě i vytvoření nástroje pro regulaci rizikových transakcí jako další z opatření předcházejících opětovnému vzniku krize.

Jedním z argumentovaných dopadů této daně má být i efekt snížení spekulativních obchodů podléhajících dani, zejména krátkodobého charakteru. V tomto ohledu je nutno podotknout, že obchodování krátkodobého charakteru nemusí vždy být nežádoucí a jeho snaha o omezování nemusí nutně splnit kýžený cíl eliminace rizika. Naopak se mohou objevit jiné negativní dopady související s navrhovaným zdaněním prostřednictvím této daně – například skutečnost, že daň má být odvozována od hodnoty každé provedené transakce, může mít ve skutečnosti za následek, že častěji obchodované produkty budou obecně podléhat většímu daňovému zatížení. V zásadě není jednoduché jednoznačně stanovit, které jednotlivé obchody by měly podléhat zdanění, neboť odlišit běžné obchodování v rámci činnosti instituce od vysoce rizikových spekulativních obchodů jednoduše není možné.

Pro zdanění finančního sektoru typem FTT daně hovoří i to, že by v případě navrhované konstrukce daně nemělo dojít k promítnutí zdanění do vztahu finančních institucí s běžnými klienty. Záměrně jsou zdaněny pouze transakce prováděné mezi finančními institucemi navzájem, a to navíc ještě pouze s určitými vybranými produkty.

Předmětem zdanění je v tomto případě jednotlivá transakce, jejíž stranou je finanční instituce se sídlem v členském státě. Zdanění by měly podléhat pouze některé vyjmenované transakce, obecně však je snahou pokrýt co největší množství produktů existujících na kapitálových

tržích, money-marketové instrumenty, investice v rámci kolektivního investování, deriváty. Vzhledem k tomu, že má být zamezeno dopadu zdanění na určité vybrané druhy transakcí, je v návrhu stanoveno vyjmutí pro některé konkrétní transakce a subjekty.

Záměrně jsou ze zdanění vyjmuty akcie a dluhopisy obchodované na primárním trhu (z důvodu podpory získávání kapitálových prostředků nejen podnikajících subjektů, ale i získávání prostředků směřujících do státních rozpočtů) a měny. Dále jsou ze zdanění vyloučeny například transakce obvyklého charakteru, jako například poskytování úvěrů (domácnostem i podnikatelům), poskytování hypoték nebo platební transakce, a obchody prováděné s jednotlivými centrálními bankami nebo Evropskou centrální bankou.

Důležité je, že úprava se vztahuje jak na obchody prováděné v rámci regulovaných trhů, tak i na obchody prováděné mimo ně.

Pouhá vazba na existenci převodu vlastnictví k nástroji by nemohla dopadnout na některé z existujících instrumentů kapitálového nebo peněžního trhu. Pro vznik daňové povinnosti je podstatné, zda došlo ke vzniku závazku v souvislosti s provedením transakce nebo k převodu rizika. Za transakci je dále považováno uzavření nebo změny derivátového obchodu. Zatímco běžné (spotové) operace s měnou předmětem zdanění nejsou, obchody s měnovými deriváty naopak zdanění podléhat budou. Obdobně je tomu u komoditních produktů – obchodování výhradně komoditami nepodléhá zdanění, nicméně komoditní deriváty již zdanění neuniknou.

Plátcem daně je obecně finanční instituce. Zásadním prvkem při konstrukci navrhované daně je princip sídla. Tento požadavek reaguje na skutečnost, že finanční transakce jako takové lze velmi jednoduše přesunout geograficky jinam a provádět je tak na místě jiné jurisdikce, kde transakce nebude předmětem zdanění. Aby se předešlo těmto efektům, byl pro navrhovanou FTT daň zvolen právě princip sídla. Tedy transakce bude podléhat zdanění bez ohledu na to, kde je provedena, bude-li stranou transakce instituce se sídlem v rámci členského státu Evropské unie (postačí, pokud bude pouze jedna z obchodujících stran mít sídlo na území EU). Podobně bude zdanění uplatněno i v případě, že se transakce účastní pobočka finanční instituce z třetí země sídlící na území EU.

K platbě daně bude povinna každá jednotlivá finanční instituce, která obchod provádí a spa-

⁸ Proposal for a Council Directive on common system of financial transaction tax and amending Directive 2008/7/EC, ze dne 28. září 2011, COM(2011) 594.

1 dá do výčtu subjektů povinných k dani. Stejně
2 tak má povinnost hradit daň i finanční institu-
3 ce, na jejíž účet byla transakce provedena.

4 Pro účely zdanění není relevantní, zda fi-
5 nanční instituce bude provádět transakci na
6 svůj účet nebo na účet jiné osoby, případně na
7 základě zmocnění. Vždy bude taková transak-
8 ce, jestliže ji provádí samotná finanční instituce,
9 spadat pod požadavek zdanění prostřednictvím
10 FTT. Jestliže pro finanční instituci provede
11 obchod jiná finanční instituce, je k dani povinna
12 pouze jedna z nich, a to ta, v jejíž prospěch byl
13 obchod proveden. Osobou povinnou k dani se
14 dokonce může stát osoba, která byla stranou ob-
15 chodu a která není finanční institucí, pokud fi-
16 nanční instituce daň související s daným
17 obchodem nezaplatila.

18 Definice finanční instituce uvedená ve smě-
19 rnicí je poměrně široká a zahrnuje investiční spo-
20 lečnosti, organizované trhy, úvěrové instituce,
21 pojišťovny, zajišťovny, podniky kolektivního in-
22 vestování a jejich management a mnohé další
23 subjekty finančního trhu. Navíc jako finanční
24 instituce může být dokonce považována i jiná
25 osoba, provádějící ve významné míře určité čin-
26 nosti na finančním trhu. Směrnice u většiny de-
27 finic jednotlivých pojmů, včetně definice
28 finanční instituce, odkazuje na další platné ev-
29 ropské směrnice, které je nutno při četbě návr-
30 hu směrnice a výkladu pojmů zohlednit.

31 *Vznik daňové povinnosti* je dán okamžikem vzni-
32 ku transakce, tedy jejím uzavřením. Na skuteč-
33 nosti, že finanční instituce budou povinny hradit
34 FTT, nic nezmění ani skutečnost, že by následně
35 od transakce odstoupily, či jinak došlo k jejímu
36 ukončení (výjimka se může uplatnit pouze v pří-
37 padě, že by se jednalo o chybu nebo omyl).

38 *Určení daňového základu* je odvislé od charakte-
39 ru prováděného obchodu. Zatímco u transakcí,
40 kde je předmětem obchodu převod investičního
41 instrumentu – akcie, dluhopisy, je poměrně jed-
42 noduché stanovit i cenu takového obchodu.
43 Právě cena obchodu, resp. hodnota protiplnění,
44 bude u takových transakcí daňovým základem.
45 Jako při každém jiném majetkovém převodu
46 zde však hrozí riziko, že sjednaná cena nebude
47 odpovídat skutečné tržní ceně (bude nižší). Ob-
48 dobné riziko pak existuje v případě obchodová-
49 ní mezi subjekty v rámci finanční skupiny.
50 V těchto případech bude muset být hodnota
51 transakce pro účely zdanění FTT stanovena jako
52 cena obvyklá. V případě ostatních obchodů, kde
53 určení hodnoty obchodu není jednoznačně dá-
54 no, je jako daňový základ určena hodnota oče-
55 kávaných plnění.

56 S ohledem na rozdílný charakter uvedených
57 dvou kategorií transakcí je záhodno i odlišovat
58 jejich zdanění pomocí odlišné *daňové sazby*. Na

evropské úrovni jsou stanoveny pouze mini-
mální sazby pro FTT, které je nutné v členských
státech při vlastní implementaci dodržet, nic-
méně ve směru nahoru již mají členské státy
volnou ruku a mohou si stanovit libovolnou vý-
ši daňové sazby pro oba typy obchodů. Sazby
jsou určovány vždy jako procentuální. Konkrét-
ně jsou v návrhu směrnice uvedeny minimální
sazby 0,1 % pro převody akcií a dluhopisů, pro
ostatní obchody je pak minimální výše sazby
0,01 %.

Okamžik splatnosti daně je předpokládán tak,
že zohledňuje způsob, jakým byl obchod uza-
vřen. Odlišně je stanoven pro elektronický způsob
uzavření obchodu, kde lze očekávat jednodu-
chou evidenci i jednoduché uhrazení daně. Tedy
pro tyto obchody uzavřené elektronickými pro-
středky je splatnost daně okamžitá. Naopak jest-
liže jsou pro uzavření obchodu použity jiné než
elektronické prostředky, je stanovena splatnost
pomocí lhůty dostatečné ke zjištění a provedení
platby, tj. dle směrnice tři pracovní dny.

Konkrétní detaily ke správě daně jsou pone-
chány na vlastních úpravách členských států –
zejména registrační povinnost, reporting, jakož
i veškeré další povinnosti, které zajistí efektivní
výběr daně.

Doba pro implementaci FTT do systémů člen-
ských států je stanovena na 1. ledna 2014. V ná-
vaznosti na zmíněné vlastní aktivity některých
členských států je důležité ustanovení směrnice,
které stanovuje zákaz pro jakékoli jiné zdanění
finančních transakcí než prostřednictvím imple-
mentace této FTT. Pouze odlišné zdanění daní
z přidané hodnoty (na základě rozhodnutí člen-
ského státu o zdanění finančních služeb daní
z přidané hodnoty v souladu s evropskou právní
úpravou DPH) je možné i nadále v rámci da-
ňových systémů členských států ponechat.

Metoda regulace v případě evropské FTT

Chceme-li blíže analyzovat metodu, která je pro evropskou FTT uplatněna, bude nutno též zohlednit a zkoumat konkrétní právní úpravy v členských státech. S ohledem na výše uvedené bude úprava správy daní stanovována na úrovni členských států, kdy příslušné požadavky směrnice mohou být implementovány rozdílným způsobem, a kdy lze předpokládat zohlednění stávajících daňových systémů a úpravy správy daní.

Některé prvky metody regulace vyplývají již ze samotné směrnice a budou tak shodné pro všechny implementační úpravy. Zcela jistě se ve správě této daně bude jednat o vztahy mocenské, v rámci kterých se projevuje nerovně

postavení subjektů vztahu (finanční instituce a veřejnoprávní subjekt – správce daně), přičemž tyto vztahy existují za účelem získání financování potřeb veřejné moci.⁹

Typické pro tuto úpravu je, že finančně právní vztah – povinnost vznikne už okamžikem příslušné události – realizace finanční transakce, kdy ke vzniku povinnosti není nutný úkon nebo rozhodnutí veřejnoprávního subjektu. Samotná implementace norem bude primárně na finanční instituci, která aplikuje sama na sebe právní normy k daňové povinnosti úhrady daně. V případě stanovených úkonů správy daně nebo v případě nesplnění povinností by pak měla přijít na řadu úloha orgánů veřejné moci, typicky představitele moci výkonné, a to prostřednictvím konkrétního finančně právního aktu předpokládaného příslušnou právní úpravou. Lze očekávat, že metoda regulace, kterou bude daň z finančních transakcí upravena v České republice, bude odpovídat metodě úpravy již existujících daní u nás.

Závěr

Uplatnění principu spravedlnosti již bylo mnohými evropskými státy reálně vyslyšeno a naplněno v podobě specifického zdanění finančního sektoru, které má do určité míry kompenzovat nepříznivé dopady jeho činnosti. Ačkoliv v některých případech nejsou výsledné daňové povinnosti zrovna nízké a ze strany povinných subjektů jsou při legislativním schvalování slyšet úvahy o opuštění trhu či ukončení činnosti, je pravděpodobné, že tyto daně budou uplatňovány ve zvýšené míře i nadále. Na druhou stranu lze nalézt oficiální vyjádření finančních skupin, že výsledné zatížení specifickými daněmi v konkrétních státech je sice relativně vysoké, nicméně na konsolidované hospodářské výsledky skupiny zásadnější dopad nemá. Otázkou je, zda by implementace celoevropské daně situaci na trhu významněji nezměnila.

Hypotézu uvedenou v úvodu, že implementace daně z finančních transakcí v rámci Evropské unie povede k navýšení příjmů do veřejných rozpočtů členských států, lze mít za potvrzenou, a to zejména za předpokladu, že výnos bude směřován do rozpočtů národních a nikoli v plné míře do rozpočtu unie. Nicméně s ohledem na možnost využití jiných trhů než evropských a rizika přesunu činnosti mimo dosah evropských právních předpisů existuje riziko, že výsledný efekt zvýšení příjmů nenaplní aktuální očekávání z hlediska rozsahu navýšení příjmů a ve výsledku nebude celkové navýšení příjmů zcela efektivní. Nicméně tomuto přesunu by mělo zabránit využití principu sídla, kdy

bude finanční instituce se sídlem v Evropské unii povinna k dani i v případě provedení transakce na mimoevropském trhu. Bylo tedy pro daňové subjekty relativně obtížné se z dosahu směrnice dostat a je pravděpodobné, že při porovnání celkových nákladů na přesun obchodů nebudou mít instituce snahu řešit situaci tímto způsobem a raději přijmou povinnost úhrady daňových povinností z finančních transakcí. Bude-li situace obdobná jako v případě již existujících a uplatňovaných daní, neměla by ani nová daň mít závažnější negativní dopad na hospodářské výsledky a situaci subjektů na finančním trhu. Nutno však podotknout, že se zdanění doposud týkala pouze lokálních částí finančních skupin, v případě evropské směrnice se mnohdy bude vztahovat na celé finanční skupiny, kdy již nebude možné zvýšené zdanění řešit na principu konsolidace.

V nejbližší době nelze očekávat globální shodu a celosvětovou implementaci zdanění finančních institucí. V případě, že by daň z finančních transakcí v Evropské unii byla implementována, jednalo by se o první evropskou daň *sui generis*. Mezi závěry zveřejněnými po červencovém zasedání Evropské rady bylo i prohlášení o rozhodnutí schválit v rámci Evropské unie daň z finančních transakcí, a to do konce roku 2012, ačkoliv doposud lze stále zaznamenat odmítavá stanoviska k zavedení daně, například vzhledem k obavám o znevýhodnění evropských trhů. Je nicméně vzhledem k narůstajícímu počtu podporujících zemí pravděpodobné, že daň bude v plánovaném termínu skutečně v Evropské unii realizována.

Tento článek vznikl a byl financován z prostředků specifického výzkumu Masarykovy univerzity – MÚNI/A/0922/2011 Metoda a ekonomické limity regulace ve finančním právu.

⁹ K metodám finančně právní regulace srovnej: Mrkývka, Petr, Pařízková, Ivana a Radvan, Michal. *Finanční právo a finanční správa*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 404 s.